

Logopedia Silesiana

Tom 4

*Profesorowi Janowi Jakóbczykowi,
byłemu dyrektorowi Wydawnictwa Uniwersytetu
Śląskiego, za którego kadencji narodziła się „Logo-
pedia Silesiana”, w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*

Logopedia Silesiana 4

Tom

pod redakcją Olgi Przybyli

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2015

Recenzenci:

KAZIMIERZ OŻÓG, KATARZYNA PLUTECKA

KOMITET REDAKCYJNY • EDITORIAL BOARD

Redaktor Naczelny • Editor-in-Chief

OLGA PRZYBYŁA (Uniwersytet Śląski w Katowicach – olga.przybyla@us.edu.pl)

Sekretarz • Secretary

KATARZYNA NIESPOREK (Uniwersytet Śląski w Katowicach – katarzyna.niesporek@us.edu.pl)

Korekta językowa: język angielski • Proofreading: English

MICHAŁ KISIEL (Uniwersytet Śląski w Katowicach), ANNA MARAŚ (Uniwersytet Śląski w Katowicach)

Członkowie • Members

MIECZYSLAW CHĘCIEK (Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach), GRAŻYNA JASTRZĘBOWSKA (Uniwersytet Opolski), KATARZYNA KACZOROWSKA-BRAY (Uniwersytet Gdański), BARBARA KASICA (Specjalistyczny Ośrodek Diagnostyki i Rehabilitacji dla Dzieci i Młodzieży z Wadą Słuchu PZG w Katowicach), TATIANA LEWICKA (Centralny Szpital Kliniczny SUM im. Kornela Gibińskiego w Katowicach), ALINA MACIEJEWSKA (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach), AGNIESZKA MYSZKA (Uniwersytet Rzeszowski), JOANNA SIUDA (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach)

RADA NAUKOWA • EDITORIAL COMMITTEE

MARIAN KISIEL (Uniwersytet Śląski w Katowicach) – Przewodniczący Rady Naukowej

PAUL CORTHALS (University College Ghent, Health Care Department, Belgia), DOBRINKA GEORGIEWA (South-West University, Department of Logopedie, Błagojewgrad, Bułgaria), STANISŁAW GRABIAS (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), ELENA KITIK (Russian Academy of Education, Institute of Special Education, Moskwa, Rosja), PÉTER LAJOS (Uniwersytet Eötvös Loránd „Bárczi Gusztáv”, Faculty of Special Education, Budapeszt, Węgry), DAWID LARYSZ (Centrum Onkologii – Instytut im. Marii Skłodowskiej-Curie, Oddział w Gliwicach), STANISŁAW MILEWSKI (Uniwersytet Gdański), TATIANA NIKOLAIEVA (Russian Academy of Education, Institute of Special Education, Moskwa, Rosja), GRZEGORZ OPALA (Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach), DANUTA PLUTA-WOJCIECHOWSKA (Uniwersytet Śląski w Katowicach), JÓZEF PORAYSKI-POMSTA (Uniwersytet Warszawski), HENRYK SKARŻYŃSKI (Światowe Centrum Słuchu. Instytut Fizjologii i Patologii Słuchu), ALDONA SKUDRZYK (Uniwersytet Śląski w Katowicach), LESZEK SZEWCZYK (Uniwersytet Śląski w Katowicach), SEYHUN TOPBAS (Anadolu University, Department of Speech and Language Therapy, Turcja), KATEŘINA VITAŠKOVA (Univerzita Palackého, Faculty of Education, Olomuniec, Czechy), TOMASZ WOŹNIAK (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

RADA RECENZYJNA • REVIEWERS COMMITTEE

JACEK BŁESZYŃSKI (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), PAUL CORTHALS (University College Ghent, Health Care Department, Belgia), EWA CZAPLEWSKA (Uniwersytet Gdański), DOBRINKA GEORGIEWA (South-West University, Department of Logopedie, Błagojewgrad, Bułgaria), GRAŻYNA GUNIA (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), ZDZISŁAW M. KURKOWSKI (Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej), EDWARD ŁUCZYŃSKI (Uniwersytet Gdański), MIROSLAW MICHALIK (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie), KAZIMIERZ OŻÓG (Uniwersytet Rzeszowski), JOLANTA PANASIUK (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej), MAŁGORZATA ROCLAWSKA-DANILUK (Uniwersytet Gdański)

Adres Redakcji:

pl. Sejmu Śląskiego 1; 40-032 Katowice, tel. (32) 200-94-36, www.logopedia.us.edu.pl

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library

www.ceeol.com

Spis treści

Wprowadzenie (<i>Olga Przybyła</i>)	13
---	----

Część pierwsza

Prace naukowo-badawcze

Logopedia zagraniczna

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, ALENA ŘÍHOVÁ: Analýza možností diagnostiky a intervence oromotorické praxie u klientů s poruchou autistického spektra	19
--	----

MIECZYŚLAW CHĘCIEK: Some aspects of realisation of speech units in stuttering in the light of own researches	33
---	----

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, LUCIE ŠEBKOVÁ, TEREZA KEPRDOVÁ: Problematika hlasových a řečových obtíží a jejich prevence u tlumočnicků z pohledu logopeda – preliminární studie	46
--	----

Logopedia polska

GRAŻYNA GUNIA: Zadania logopedy wobec edukacji inkluzyjnej	59
---	----

TOMASZ WOŹNIAK: Teorie pochodzenia jąkania oparte na dowodach	72
--	----

JOLANTA PANASIUK: Zespół psychoorganiczny w diagnozie logopedycznej	81
--	----

IRENA URBAN, PIOTR H. SKARŻYŃSKI: Zastosowanie nowych technik w diagnostyce, terapii i rehabilitacji osób z wadą słuchu	113
--	-----

ANNA WALAWSKA-HRYCEK, EWA KRZYSTANEK: Anatomia funkcjonalna ośrodkowego układu nerwowego, cz.1.	140
MIECZYŚLAW CHĘCIEK, ELŻBIETA BIJAK: Fragmentaryczne wyniki badań nad motywacją do terapii jąkania uczniów szkoły średniej	158
AGNIESZKA MYSZKA: Pięć szeregów głosek dentalizowanych? O półpalatalnych głoskach szumiących i ciszących	170
ANNA ŻYWOT: Charakterystyczne cechy języka dzieci z niedokształceniem mowy o typie afazji. Próba opisu	183
AGNIESZKA WĄTOREK: Problemy metodologiczne badań nad kompetencją językową dzieci z niepełno- sprawnością intelektualną	200
ELŻBIETA RADKOWSKA: Wczesna opieka logopedyczna nad dzieckiem z rozszczepem wargi i podniebie- nia. Standard postępowania logopedycznego przyjęty w Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie	218

Część druga

Studia z praktyki logopedycznej

ANITA LORENC, AGNIESZKA PTASZKOWSKA: Programowanie języka dziecka z uszkodzeniem słuchu z zastosowaniem metody audytywno-werbalnej. Studium przypadku	229
SYLWIA FILIPCZAK, JOLANTA PANASIUK: Dynamika ustępowania zaburzeń afatycznych a społeczne i poznawcze funkcjo- nowanie pacjenta – studium przypadku	248
JOANNA BŁĄŻEJEWSKA: Propozycja oddziaływania neurologopedycznego w przypadku chorego na SLA/MND	279
JUSTYNA WOJCIECHOWSKA: Ocena rozumienia tekstu w praktyce logopedycznej	304
KAMIŁA DĘBIŃSKA-GUSTAW: Zaburzenia rozwoju mowy a trudności w czytaniu i pisaniu. Analiza przypadku osoby z alalią	319
RENATA TOMASZUK-WIECZOREK, DAWID LARYSZ: Zaburzenia tekstu w schizofrenii na podstawie badań własnych metodą indywi- dualnych przypadków. Część praktyczna	336

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA, KATARZYNA WALAS: Zastosowanie terapii metodą PNF w pracy neurologopedy i fizjoterapeuty – studium przypadku pacjentki z przebyłym krwotokiem podpajęczynówkowym	349
AGNIESZKA ROŻEK, DAWID LARYSZ: Lateralizacja funkcji językowych u pacjentów z pierwotnymi nowotworami OUN. Lokalizacja pierwotnie rozproszona, transfer międzypółkulowy czy różnice interpersonalne	364
MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA: Sposób postrzegania osób z wadą wymowy przez społeczeństwo – badania własne	379

Część trzecia

Materiały, pomoce, sprawozdania

BARBARA MIGUŁA: Afazja jako zaburzenie mowy po udarze mózgu – studium przypadku	395
MARTYNA POLCZYK: Terapia logopedyczna przez zabawę	406
OLGA PRZYBYŁA, TOMASZ WOŹNIAK: Raport Projektu NetQues for Speech and Language Therapy Education in Europe	415
Noty o autorach	439
Streszczenia	446

Contents

Introduction (<i>Olga Przybyła</i>)	13
---	----

Part One

Scientific Research

Foreign Speech Therapy

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, ALENA ŘÍHOVÁ: Analysis of the Possibilities of Oromotor Praxis Diagnosis and Intervention in Autism Spectrum Disorder Clients	19
---	----

MIECZYŚLAW CHĘCIEK: Some aspects of realisation of speech units in stuttering in the light of own researches	33
---	----

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, LUCIE ŠEBKOVÁ, TEREZA KEPRDOVÁ: Problems and Their Prevention in Interpreters from the Perspective of Speech and Language Therapists – Preliminary Study	46
--	----

Polish Speech Therapy

GRAŻYNA GUNIA: The Tasks of Speech Therapists with Regard to Inclusive Education	59
---	----

TOMASZ WOŹNIAK: Evidence-based Theories about the Origin of Stuttering	72
---	----

JOLANTA PANASIUK: Psychoorganic Syndrome in Logopedic Diagnosis and Therapy	81
--	----

IRENA URBAN, PIOTR H. SKARŻYŃSKI: New Techniques in Diagnostics, Treatment and Rehabilitation of People with Hearing Disorders	113
--	-----

ANNA WALAWSKA-HRYCEK, EWA KRZYSTANEK: Functional Anatomy of the Central Nervous System, part 1.	140
MIECZYŚLAW CHĘCIEK, ELŻBIETA BIJAK: Fragmentary Results of the Research on Motivation for Stuttering Therapy in Secondary School Students	158
AGNIESZKA MYSZKA: Five Series of Dental Consonants? On the Semi-palatal Rustling and Hushing Consonants Series	170
ANNA ŻYWOT: Typical Features of the Speech of Children with Diagnosed Childhood Dysphasia. The Attempt of the Linguistic Description	183
AGNIESZKA WĄTOREK: Methodological Problems in the Studies on Linguistic Competence of Children with Intellectual Disabilities	200
ELŻBIETA RADKOWSKA: Early Speech Therapy for Children with Cleft Lip and Palate. Standard Speech Therapy Procedures Adopted by the Mother and Child Institute in Warsaw	218

Part Two

Research Conclusions and Studies on Speech Therapy Activities

ANITA LORENC, AGNIESZKA PTASZKOWSKA: Language Programming of a Child with Hearing Impairment Using the Auditory-Verbal Method. Case Study	229
SYLWIA FILIPCZAK, JOLANTA PANASIUK: The Dynamics of Recovery from Aphasia in the Light of the Social and Cognitive Functioning of the Patient – Case Study	248
JOANNA BŁAŻEJEWSKA: Suggestions for Speech-language Therapies for People who Suffer from Amyotrophic Lateral Sclerosis (ALS) / Motor Neuron Disease (MND)	279
JUSTYNA WOJCIECHOWSKA: Evaluation of the Comprehension of the Text in Logopaedic Practice	304
KAMILA DĘBIŃSKA-GUSTAW: Developmental Disorders of Speech and Difficulties in Reading and Writing. Case Study of a Person with Alalia	319
RENATA TOMASZUK-WIECZOREK, DAWID LARYSZ: Discourse Disorders Experienced of People with Schizophrenia by the Society: The Author's Research by Case Studies	336

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA, KATARZYNA WALAS: The Use of PNF Therapy for a Speech Therapist and a Physiotherapist – Case Study of a Patient with a History of Subarachnoid Haemorrhage	349
---	-----

AGNIESZKA ROŻEK, DAWID LARYSZ: Lateralisation of the Linguistic Functions among the Patients with Primary CNS Tumours. Primarily Dispersed Localisation, Interhemispheric Transfer and Interpersonal Differences	364
---	-----

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA: The Perception of People with a Speech Impediment by the Society: The Author's Research	379
---	-----

Part Three

The Supporting Materials, Didactic Visual Aids and Reports

BARBARA MIGUŁA: Aphasia as a Post-stroke Speech Disorder: Case Study.	395
--	-----

MARTYNA POLCZYK: Speech Therapy through Fun	406
--	-----

OLGA PRZYBYŁA, TOMASZ WOŹNIAK: Raport Projektu NetQues for Speech and Language Therapy Education in Europe	415
---	-----

Notes of Contributors	439
---------------------------------	-----

Summaries	446
---------------------	-----

Wprowadzenie

Mowa towarzyszy człowiekowi od tysiącleci i jest jednym z jego największych osiągnięć, gdyż: „otwiera nowe perspektywy i nowe możliwości zarówno w procesie uczenia się, jak i działania, zaczyna dominować nad dotychczasowymi doświadczeniami i zaczyna je przekształcać”¹. Mowa jest procesem złożonym, zespołem czynności neurofizjologicznych angażujących wiele struktur mózgowych odpowiadających za pojawienie się zdolności do posługiwania się nią oraz określania zasad jej specyfiki. Posługiwanie się mową umożliwia komunikowanie się z otoczeniem – ułatwia nawiązywanie i utrzymywanie interpersonalnych relacji oraz współuczestniczenie w życiu społecznym. Sprawia, że człowiek doskonali swój rozwój dzięki gromadzeniu i porządkowaniu wiedzy o sobie samym i otaczającym go świecie.

W czwartym tomie „Logopedii Silesiany” w naukowej refleksji Autorzy dążą do odkrywania – w odniesieniu do multidyscyplinarnego charakteru logopedycznych opisów – złożonych aspektów mowy w rozwoju i w zaburzeniach. Pozostając w zgodzie z ideą czasopisma, „Logopedia Silesiana” po raz kolejny otwiera możliwość prezentacji dokonań i przemyśleń wszystkim osobom zainteresowanym logopedią jako nauką o biologicznych uwarunkowaniach języka i zachowaniach językowych oraz opisem relacji między mową, myśleniem a rzeczywistością wyrażaną językiem. Wraz ze specjalizacją mózgu i rozwojem funkcji językowych doskonaleniu podlegają obwodowe struktury narządu mowy, odpowiadające za produkcję mowy oraz jej percepcję (odbiór za pomocą narządu słuchu). Wszelkie nieprawidłowości występujące w ich zakresie od samego początku łączą się z praktyczną działalnością logopedii związaną z diagnozą i terapią zaburzeń mowy. Tradycję logopedii określa bowiem praktyczna działalność w zakresie czynności orzekających o zaburzeniach mowy, tworzenie programów terapii osób dotkniętych zaburzeniami mowy oraz budowanie metod i sposobów tej terapii. Analiza tak złożonych zjawisk jak język, jego nabywanie i funkcjonowanie w umyśle oraz zaburzone zachowania języko-

¹ O. SACKS, *Zobaczyć głos*. Poznań, Wydawnictwo Zysk i S-ka 1990, s. 74.

we człowieka: wady wymowy, jąkanie, zaburzenia mowy w głuchocie, uszkodzeniach mózgu o różnej etiologii, m.in. w zespołach psychoorganicznych i wielorakich zespołach neurologicznych, rodzi konieczność ich naukowego opisu. Logopedia od początku swojego istnienia syntetyzuje w swojej działalności dokonania językoznawstwa, nauk medycznych (szczególnie neurologii i audiologii), psychologii i pedagogiki, by odkrywać nowe obszary wiedzy i empirycznych rozwiązań związanych z mową, jej rozwojem oraz zaburzeniami. Logopedia bowiem: „dotyczy ludzkiej komunikacji i jej przebiegu, rozwoju i zaburzeń w szczególności opisu, oceny i terapii głosu, mówienia (mowy i języka) oraz terapii zaburzeń czynności połykania. W zakres komunikacji należy włączać procesy związane z rozumieniem i produkcją ustnych i pisemnych wypowiedzi, a także odpowiednich form komunikacji niewerbalnej. Logopedia bada wszystkie poziomy mowy”². I właśnie tym zadaniom poświęcają swoją uwagę Autorzy czwartego już tomu „Logopedii Silesiany”.

Z wielkim zaszczytem i przyjemnością przedstawiam kolejny numer czasopisma znajdującego się w międzynarodowych bazach referencyjnych: CEEOL, IC Journal Master List, CEJSH. Czasopismo w zakresie działań na rzecz otwartego dostępu do badań naukowych oraz poprawy jakości i zasięgu naukowej działalności wydawniczej znajduje się również w Open Journal System (www.journals.us.edu.pl) oraz zostało zgłoszone do bazy ERIH+. W związku z wymogiem przystąpienia do procesu parametryzacji został określony wskaźnik liczbowy IVC (Index Copernicus Value) i zostały wprowadzone dane do systemu POL-index (utworzonej w Centrum Otwartej Nauki ICM UW polskiej bazy cytowań czasopism naukowych z tzw. listy B).

* * *

Składające się na tom „Logopedii Silesiany” artykuły dotyczą zarówno aspektów diagnostycznych – zawierają opisy i objaśnienia wielorakich stanów zaburzeń mowy u dzieci, młodzieży i dorosłych, jak i prognostycznych – prezentują metody postępowania terapeutycznego dla poszczególnych zaburzeń, np. dla autyzmu, uszkodzeń mózgu, oraz anagnostycznego – wykorzystują wiedzę na temat zaburzeń i sposobów ich łagodzenia, żeby osiągnąć wytyczone cele terapeutyczne.

Zgodnie z tradycją czasopisma tom składa się z trzech zasadniczych części, w których naukowo-kazuistycznym dociekaniom w zakresie opanowywania i doskonalenia reguł przyswajania i odzyskiwania mowy towarzyszy dialogowo rozumiany proces postępowania terapeutycznego.

Prace naukowo-badawcze „Logopedii Silesiany” otwiera podrozdział *Logopedia zagraniczna*, złożony z trzech tekstów. W pierwszym tekście badaczki z Instytutu Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pałackiego w Ołomuńcu, Kateřina Vitásková i Alena Říhová, na podstawie wyników badań – stanowiących wprowadzenie do specjalistycznych analiz w ramach projektu IGA,

² O. PRZYBYŁA, T. WOŹNIAK: *Raport Projektu NetQues* – tekst w niniejszym tomie „Logopedii Silesiany”, s. 416.

a częściowo też projektu GAČR – wykazują, że dzięki systematycznej terapii logopedycznej skierowanej na rozwój motoryki oralnej rozwija się zdolność imitowania ruchów artykulacyjnych i wzrasta możliwość korelacji między prakcją oralną, gnozą oralną oraz prakcją motoryczną a percepcją wizualną i pragmatycznymi zdolnościami komunikacji u dzieci z zaburzeniami spektrum autystycznego. Z kolei Mieczysław Chęćek w artykule analizującym niektóre aspekty realizacji jednostek mowy w jąkaniu wpisuje się w bogaty, wieloaspektowy nurt badań nad zaburzeniami płynności mowy. Podrozdział zamyka tekst Kateřiny Vitáskovej, Lucie Šebkovej i Terezy Keprdovej, w którym badaczki przedstawiają analizę badań ukierowanych na identyfikację zaburzeń mowy wśród studentów kierunku tłumaczeniowego.

Artykuły zamieszczone w części *Logopedia polska* wyjaśniają w szerokiej perspektywie opisu złożone aspekty mowy w rozwoju i w zaburzeniach. Cykl otwierają rozważania Grażyny Guni nad wielowymiarowością problemów edukacji inkluzyjnej osób z zaburzeniami słuchu. Najnowsze teorie dotyczące jąkania – przy odwołaniu do weryfikowalnych metod opartych na neuroobrazowaniu lub badaniach neurofizjologicznych i audiologicznych – prezentuje Tomasz Woźniak. Z kolei Jolanta Panasiuk zwraca uwagę na konieczność opracowania procedur diagnozy i terapii zaburzeń interakcji w przypadku jednej z form otępienia i zaburzeń charakteropatycznych z nią związanych, tj. z zespołem organicznym o lokalizacji czołowej, podkreślając, że istniejące opisy zaburzeń mowy koncentrują się głównie na dysfunkcjach procesu komunikacji, pomijają natomiast opis trudności spowodowanych zaburzeniami sterującymi funkcją słowa.

Podrozdział drugi obejmuje również zagadnienia dotyczące zastosowania nowych technik w diagnostyce, terapii i rehabilitacji osób z wadą słuchu (Irena Urban i Piotr H. Skarżyński). Zostały także zaprezentowane teoretyczne aspekty niezbędne w zakresie programowania terapii logopedycznej, między innymi Anna Walawska-Hrycek i Ewa Krzystanek przedstawiają treści związane z funkcjonalną anatomią ośrodkowego układu nerwowego, z kolei Mieczysław Chęćek i Elżbieta Bijak podkreślają istotę motywacji w terapii jąkania.

W polu zainteresowań znalazły się również zagadnienia z obszaru kultury żywego słowa. Agnieszka Mysza zwraca uwagę na szerzenie się nietypowej, lekko zmiękczonej wymowy głosek szeregu szumiącego oraz lekko stwardniałej (półmiękkiej) wymowy głosek szeregu ciszącego. Część prac dotyczy problemów metodologicznych badań nad kompetencją językową dzieci z niedokształceniem o typie afazji (Anna Żywot) oraz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną (Agnieszka Wątorrek). W tomie znalazł się także opis oddziaływań w zakresie wczesnej opieki logopedycznej nad dzieckiem z rozszczepem wargi i podniebienia (Elżbieta Radkowska).

Artykuły w drugiej części „Logopedii Silesiany” dotyczą praktyki logopedycznej. Autorzy dzielą się swoimi strategiami badawczo-metodyczno-organizacyjnymi. Na temat problemów diagnozy i możliwości programowania języka dziecka z głębokim uszkodzeniem słuchu z zastosowaniem metody audytywno-werbalnej piszą Agnieszka Ptaszkowska i Anita Lorenc. Proces zdrowienia z afazji pacjentki

po operacji neurochirurgicznej analizują Sylwia Frączkiewicz i Jolanta Panasiuk, wskazując, że wraz z przekroczeniem afatycznych problemów i ewolucją mechanizmów zaburzeń językowych uległ zmianom poziom funkcjonowania w społeczeństwie pacjentki oraz znacząco poprawiła się jej sfera poznawcza. Joanna Błażejewska przedstawia propozycję oddziaływania neurologopedycznego w pracy z pacjentem ze stwardnieniem bocznym zanikowym. Justyna Wojciechowska omawia propozycję oceniania rozumienia tekstu w praktyce logopedycznej i wskazuje na praktyczne korzyści płynące z jej stosowania. Kamila Dębińska-Gustaw podjęła się omówienia relacji zaburzeń mowy o podłożu neurologicznym z trudnościami w czytaniu oraz pisaniu na podstawie analizy przypadku szesnastolatki z alalią. O zaburzeniach dyskursu w schizofrenii na podstawie badań własnych metodą indywidualnych przypadków piszą Renata Tomaszuk-Wieczorek i Dawid Larysz. Wśród zagadnień z zakresu praktyki logopedycznej znalazły się również propozycje zastosowania metody proprioreceptywno-nerwowo-mięśniowego torowania (Monika Knychalska-Zbierańska, Katarzyna Walas) i wykorzystania polskiej wersji „Baterii Testów do Badania Funkcji Językowych i Komunikacyjnych Prawej Półkuli Mózgu” (Agnieszka Rożek i Dawid Larysz). Na kwestie postrzegania osób z wadą wymowy przez społeczeństwo zwróca uwagę Monika Knychalska-Zbierańska.

Ostatnia, trzecia część tomu – *Materiały, pomoce, sprawozdania* – obejmuje opis afatycznych zaburzeń mowy w korelacji z obrazem klinicznym pacjenta po przebytym udarze mózgu (Barbara Miguła) oraz propozycje zabaw logopedycznych przydatnych w czasie zajęć terapeutycznych. Tom zamyka raport projektu Network for Tuning Standards and Quality of Education programmes for Speech and Language Therapists in Europe (NetQues) – w tłumaczeniu Olgi Przybyli i Tomasza Woźniaka – zawierający wykaz standardów i opis kluczowych kompetencji wspólnych dla uniwersyteckich programów kształcenia logopedycznego w Europie.

* * *

Mam nadzieję, że czwarty tom „Logopedii Silesiany” przybliży w swojej tematycznej różnorodności bogactwo dyscypliny i ukazuje, że bez mowy i komunikowania się każdy z nas żyje w swoim odrębnym świecie wewnętrznym... Dopiero bowiem doświadczanie komunikacyjnej wzajemności pozwala odkryć światy innych ludzi i wskazać, że nie zawsze światy te są takie same. Dlatego dostarczanie uporządkowanych wyników empirycznych dociekań i wyjaśnianie aspektów mowy w rozwoju i w zaburzeniach stanowi przestrzeń otwartą i wymagającą odnajdywania ciągle nowych sposobów jej opisu.

Chciałabym wyrazić wdzięczność Autorom, Recenzentom oraz Redaktorom za ich cenny wkład w powstanie tomu.

Olga Przybyła

Noty o autorach

ELŻBIETA BIJAK, mgr pedagogiki, neurologopeda, oligofrenopedagog. Pracuje w Szkole Podstawowej nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Mikołowie oraz w Specjalistycznym Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim. Jest terapeutą mowy podczas specjalistycznych turnusów terapeutycznych dla osób jękających się organizowanych przez SCTJ w Wodzisławiu Śląskim.

JOANNA BŁAŻEJEWSKA, logopeda, neurologopeda kliniczny; absolwentka Uniwersytetu Śląskiego oraz Akademii Medycznej we Wrocławiu. Od lat zajmuje się diagnozą i terapią mowy oraz komunikacji dzieci i osób dorosłych, prowadząc poradnię logopedyczną / neurologopedyczną w Katowicach. Terapią dzieci z zaburzeniami mowy o podłożu neurologicznym zajmuje się w ramach pracy w ZSI nr 1 w Katowicach, gdzie prowadzi oddział specjalny dzieci z afazją. Współpracuje z Centrum Logopedii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

MIECZYŚLAW CHĘCIEK, dr nauk humanistycznych, pedagog, specjalista neurologopeda, nauczyciel akademicki. Autor Zmodyfikowanego Programu Psychofizjologicznej Terapii Jękających się, opracowanego na podstawie wieloletnich doświadczeń w pracy terapeutycznej z jękającymi się oraz wiedzy i umiejętności zdobytych w czasie licznych szkoleń i staży u uznanych specjalistów, m.in. w zakresie terapii jękania i zaburzeń głosu w ośrodkach logopedyczno-foniatrycznych w Berlinie Zachodnim, Monachium, Londynie, Oksfordzie. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się na problematyce klinicznych i logopedycznych zagadnień niepełności mowy (autor kilkudziesięciu publikacji na temat różnych aspektów jękania). Zasłużony działacz Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, wieloletni zastępca przewodniczącego ZG PTL oraz wieloletni przewodniczący ŚO PTL.

KAMIŁA DĘBIŃSKA-GUSTAW, absolwentka logopedii z audiologią Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a obecnie doktorantka w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Aktywna członkini Naukowego Koła Logopedów i Audiologów UMCS.

SYLWIA FILIPCZAK, absolwentka studiów magisterskich na kierunku logopedia z audiologią Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a obecnie doktorantka w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

GRAŻYNA GUNIA, dr hab. prof. UP, surdopedagog, logopeda, nauczyciel akademicki w Instytucie Pedagogiki Specjalnej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. W dociekaniach badawczych podejmuje głównie zagadnienia związane z pedagogiką specjalną, rewalidacją głuchych i niedosłyszących, logopedią oraz pedagogiką zdrowia, promocją zdrowia oraz profilaktyką pedagogiczną. Przedmiotem szczególnego jej zainteresowania są zagadnienia promocji zdrowia osób z różnymi rodzajami i stopniami niepełnosprawności oraz działania profilaktyczno-wspierające rozwój i zdrowie dzieci i młodzieży. W 2003 roku odbyła staż naukowy w zakresie psychologii zdrowia i zaburzeń zachowania w Zakładzie Psychologii Zdrowia i Zaburzeń Zachowania w Instytucie Psychologii Stosowanej na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ścisłe współpracowała z prof. dr hab. Barbarą Woynarowską z Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie standardów przygotowania nauczycieli w zakresie edukacji zdrowotnej oraz przy opracowaniu bibliografii z zakresu edukacji zdrowotnej. Jej dorobek naukowy obejmuje ogółem ponad 70 publikacji, m.in. monografię *Subiektywny obraz zdrowia oraz zachowań zdrowotnych uczniów z wadą słuchu* (Kraków 2010) oraz współautorską książkę z Viktorem Lechtą *Wprowadzenie do logopedii* (Kraków 2011).

TEREZA KEPRDOVÁ, mgr, logopeda, studentka studiów doktoranckich Instytutu Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu. W swojej działalności zajmuje się przede wszystkim problematyką funkcji fatycznych oraz zaburzeniami głosu i dwujęzycznością. Aktualnie studiuje w Danii na Aarhus Universitet, specjalność: studia komunikacji.

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA, mgr, logopeda, neurologopeda, pedagog zdrowia. Absolwentka Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu Uniwersytetu Śląskiego. Prowadzi terapię logopedyczną dzieci z dyslalią, terapię neurologopedyczną pacjentów po przebytych udarach, urazach mózgu oraz dotkniętych chorobami demielinizacyjnymi (choroba Parkinsona, choroba Alzheimera, demencja) i innymi schorzeniami neurologicznymi, których konsekwencją są zaburzenia mowy i komunikacji. Jej zainteresowania badawcze skupiają się na postrzeganiu osób z wadą wymowy, stereotypizacji, jakości życia oraz surdologopedii, w której wykorzystuje doświadczenie zdobyte w gabinecie protetyki słuchu.

EWA KRZYSTANEK, dr hab. nauk medycznych, adiunkt w Katedrze i Klinice Neurologii Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, nauczyciel akademicki, specjalista neurolog, licencjonowany elektroencefalografista. Na co dzień prowadzi oddział neurologiczny. Wiele czasu poświęca studentom w ramach koła naukowego. Główne jej zainteresowania zawodowe obejmują diagnostykę oraz leczenie stwardnienia rozsianego i padaczki. Jest autorką prac naukowych i rozdziałów w książkach medycznych publikowanych w kraju i za granicą. Jej pozazawodowymi pasjami są historia obyczajowa Europy i świata oraz podróże.

DAWID LARYSZ, doc. dr hab. nauk medycznych, absolwent Wydziału Lekarskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach i Uniwersytetu Opolskiego, specjalista neurochirurgii, psycholog. Doświadczony nauczyciel akademicki (wykładowca ŚUM i Uniwersytetu Śląskiego). Pracuje w Klinice Neurochirurgii ŚUM w Katowicach i w Oddziale Neurochirurgii Dziecięcej Górnośląskiego Centrum Zdrowia Dziecka im. Jana Pawła II w Katowicach. Kieruje Centrum Leczenia Zaburzeń Ośrodkowego Układu Nerwowego i Wspierania Rozwoju Dzieci „Kangur”. Pełni funkcję wiceprzewodniczącego Specjalistycznego Koła Przyjaciół Dzieci z Dyskraniami. Jest autorem i współautorem 34 artykułów w recenzowanych czasopismach o zasięgu międzynarodowym, autorem 5 rozdziałów w podręcznikach, współautorem i współredaktorem naukowym podręcznika *Neurologopedia dziecięca w teorii i praktyce*. Ma w swoim dorobku ponad 120 wystąpień na konferencjach w kraju i za granicą. Obszarem jego zainteresowań naukowych są: diagnostyka i terapia zaburzeń neuropsychologicznych u dzieci i dorosłych oraz nowoczesne metody planowania 3D zabiegów neurochirurgicznych w wirtualnej rzeczywistości, badania jakości życia dzieci HR-QOL leczonych neurochirurgicznie.

ANITA LORENC, dr nauk humanistycznych, adiunkt w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Napisała rozprawę doktorską na temat akustycznej analizy wymowy dzieci z głębokimi uszkodzeniami słuchu pod kierunkiem prof. Piotry Łobacz na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Prowadzi badania naukowe z zakresu fonetyki eksperymentalnej, akustyki mowy oraz surdologopedii. Jest kierownikiem projektu badawczego finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki poświęconego opisowi współczesnej wymowy polskiej z wykorzystaniem artykulografii elektromagnetycznej, kołowej macierzy mikrofonowej oraz szybkich kamer wideo. Opublikowała monografię *Wymowa dzieci niesłyszących. Analiza audytywna i akustyczna* oraz kilkadziesiąt artykułów, recenzji i haseł encyklopedycznych. Prowadzi diagnozę i terapię logopedyczną, w tym dzieci z uszkodzeniami słuchu.

BARBARA MIGUŁA, mgr, absolwentka filologii polskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego oraz Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu w zakresie logopedii i surdologopedii. W okresie studiów zajmowała się terapią neurologopedyczną, pracując z pacjentami po udarach mózgowych. Obecnie jest nauczycielem języka polskiego oraz logopedą w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 2 oraz w Szkole Podstawowej nr 20 w Rudzie Śląskiej. Prowadzi terapię grupową oraz zajęcia indywidualne z dziećmi z dyslalią, z opóźnionym rozwojem mowy, z zaburzeniami centralnego przetwarzania słuchowego oraz z rozwojową niepełnością mowy.

AGNIESZKA MYSZKA, dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, adiunkt w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego, od 2010 roku kierownik Podyplomowych Studiów Logopedii na Uniwersytecie Rzeszowskim. Autorka monografii *Toponimia powiatu strzyżowskiego* (Rzeszów 2006), współautorka książki *Nazwy ulic Rzeszowa. Historia i współczesność* (Rzeszów 2012; współautor Piotr Wisz) i podręcznika akademickiego *Na tropach przeszłości języka. Fonetyka* (Rzeszów 2013; współautorka Małgorzata Kułakowska) oraz autorka kilkadziesiątu artykułów w monografiach i czasopismach językoznawczych. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się głównie na zagadnieniach onomastycznych i obejmują badania różnych kategorii nazw własnych: antropimów, toponi-

mów, urbanonimów, a także onimów literackich. W artykułach podejmuje także zagadnienia z zakresu historii języka, dialektologii, dydaktyki uniwersyteckiej oraz problemy dotyczące ortofonii i ewolucji wymowy współczesnych Polaków.

JOLANTA PANASIUK, dr hab., prof. UWM, adiunkt w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, gdzie prowadzi badania naukowe z zakresu teorii komunikacji, tekstologii i neurologopedii – ich wyniki prezentowała na wielu konferencjach naukowych organizowanych przez środowiska lingwistów, psychologów, logopedów, lekarzy w kraju i za granicą. Specjalizuje się w diagnozie i terapii zaburzeń językowych u dzieci i dorosłych ze schorzeniami neuropsychiatrycznymi. Jest autorką standardów postępowania logopedycznego w przypadkach zespołu zamknięcia, afazji, pragnozji, alalii i niedokształcenia mowy o typie afazji, zaburzeń mowy w przebiegu schorzeń dezintegracyjnych i neurodegeneracyjnych oraz zespołu Aspergera. Wykłada na studiach magisterskich, podyplomowych i specjalizacyjnych w zakresie neurologopedii w Lublinie i w innych ośrodkach naukowych w Polsce kształcących logopedów. Uczestniczyła w pracach Komisji Rozwoju i Zaburzeń Mowy Polskiej Akademii Nauk, była członkiem grupy ekspertów tworzących obowiązujący program specjalizacji w neurologopedii, wypełniała obowiązki krajowego konsultanta w dziedzinie neurologopedii przy Ministerstwie Zdrowia. Jest Sekretarzem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Logopedycznego, członkiem Komisji Egzaminacyjnej na Państwowym Egzaminie Specjalizacyjnym w zakresie neurologopedii, działa w Sekcji Psychologii Klinicznej i Edukacji Zdrowotnej Komisji Nauk Medycznych lubelskiego oddziału PAN, należy do komitetów redakcyjnych i rad recenzentkich kilku czasopism naukowych oraz Rady Patronackiej Fundacji 21. Za pracę na rzecz środowiska logopedycznego została odznaczona przez Prezydenta RP Brązowym Krzyżem Zasługi, a za książkę *Afazja a interakcja. TEKST – metaTEKST – konTEKST* (Lublin 2012), uznaną za wybitne osiągnięcie naukowe, w 2014 roku otrzymała nagrodę Prezesa Rady Ministrów RP.

MARTYNA POLCZYK, absolwentka filologii polskiej (studia I i II stopnia) i logopedii (studia podyplomowe) na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Pracuje jako logopeda i nauczyciel języka polskiego. Zajęcia prowadzone w przedszkolu i szkole pozwalają jej rozwijać zainteresowania i przygotowywać pomoce logopedyczne dla dzieci i młodzieży. Uczestniczy w organizowaniu międzynarodowych konferencji logopedycznych i konkursów dla dzieci. Jest laureatką konkursu logopedycznego „Najlepsze ćwiczenia dla dzieci na głoskę sz”, organizowanego przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną nr 5 w Katowicach. Zdobyła III miejsce w Ogólnopolskim Konkursie na „Najlepszą lekcję języka polskiego związaną z parlamentaryzmem”.

OLGA PRZYBYŁA, dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, filolog, logopeda, terapeuta integracji sensorycznej, adiunkt w Katedrze Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, kierownik Centrum Logopedii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach oraz kierownik Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu. Jest autorką kilkadziesiątu publikacji z zakresu językoznawstwa, edukacji polonistycznej oraz logopedii, w tym monografii *Akty mowy w języku nauczyciela*, redaktorem naczelnym „Logopedii Silesiany”. Jej zainte-

resowania naukowe koncentrują się wokół zaburzeń komunikacji językowej (szczególnie dzieci oraz młodzieży z zaburzeniami słuchu i uszkodzeniami mózgu) oraz diagnozy i terapii logopedycznej z elementami integracji sensorycznej. Jest członkiem Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Logopedycznego w Lublinie, pełniła również funkcję koordynatora projektu NetQues w Polsce w ramach Network for Tuning Standards & Quality of Educ. progs. for SLT in Europe, którego partnerem był Uniwersytet Śląski w Katowicach. Jest także członkiem Komitetu Redakcyjnego „Logopedii” i członkiem Komitetu Naukowego „Biuletynu Logopedycznego”.

AGNIESZKA PTASZKOWSKA, studentka II roku studiów magisterskich na kierunku logopedia z audiologią w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz słuchaczka Medycznego Studium Zawodowego im. prof. Stanisława Liebarta w Lublinie na kierunku technik protetyk słuchu. Aktywna członkini Naukowego Koła Logopedów i Audiologów oraz Studenckiej Poradni Logopedycznej na UMCS. Jej zainteresowania naukowe dotyczą problematyki diagnozy i terapii logopedycznej dzieci z uszkodzonym słuchem, a także specjalistycznych badań słuchu oraz protezowania.

ELŻBIETA RADKOWSKA, mgr filologii słowiańskiej, neurologopeda, asystent w Klinice Hospitalizacji Jednego Dnia Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie (Pracownia Patofizjologii Mowy). Zajmuje się diagnozą i terapią neurologopedyczną pacjentów z wadami twarzoczaszki. Od siedmiu lat jest współorganizatorem turnusów logopedycznych dla dzieci z wadą rozszczepową twarzy. Współpracuje z Centrum Leczenia Wad i Zaburzeń Rozwojowych „Formmed” w Warszawie.

AGNIESZKA ROŻEK, mgr filologii klasycznej na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego, absolwentka Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu, specjalność: logopedia i neurologopedia. Zajmuje się diagnozą oraz terapią neurologopedyczną pacjentów z dysfunkcjami ośrodkowego układu nerwowego w Centrum Leczenia Zaburzeń Ośrodkowego Układu Nerwowego i Wspierania Rozwoju Dzieci „Kangur” w Sosnowcu oraz na Oddziale Neurochirurgicznym Centralnego Szpitala Klinicznego w Katowicach. Prowadzi również terapię opóźnionego rozwoju mowy, dyslalii oraz zaburzeń centralnego przetwarzania słuchowego.

ALENA ŘÍHOVÁ, dr, asystent w Instytucie Pedagogiki Specjalnej na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Palackiego w Olomoucu. W swojej działalności naukowej koncentruje się na problematyce zaburzeń ze spektrum autyzmu i na zaburzeniach w zakresie komunikowania się. Rozwija interdyscyplinarną współpracę pedagogów i logopedów z rodzicami dzieci z zaburzoną zdolnością komunikacyjną i z zaburzeniami spektrum autystycznego. Aktywnie współpracuje ze stowarzyszeniami obywatelskimi, szkołami specjalnymi i instytucjami przedszkolnymi. Uczestniczy w działaniach grantowych, doradczych oraz wydawniczych.

PIOTR H. SKARŻYŃSKI, dr hab. nauk medycznych, mgr zarządzania, absolwent jednolitych studiów magisterskich na kierunku zarządzanie na Uniwersytecie Warszawskim oraz studiów na kierunku lekarskim Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Od 2008 roku

jest dyrektorem ds. nauki i rozwoju w Instytucie Narządów Zmysłów. Pełnił funkcję asystenta w Warszawskim Uniwersytecie Medycznym: Klinice Otolaryngologii i Rehabilitacji Oddziału Fizjoterapii II Wydziału Lekarskiego oraz Zakładzie Diagnostyki i Rehabilitacji Okulistycznej i Narządów Zmysłu, a obecnie w Zakładzie Niewydolności Serca i Rehabilitacji Kardiologicznej WUM. Jest wolontariuszem w Światowym Centrum Słuchu Instytutu Fizjologii i Patologii Słuchu. Jego dorobek naukowy obejmuje 648 wystąpień na konferencjach krajowych i zagranicznych oraz 182 publikacje naukowe w prestiżowych czasopismach krajowych i międzynarodowych.

LUCIE ŠEBKOVÁ, mgr, w swojej działalności naukowo-badawczej koncentruje się przede wszystkim na problematyce zaburzeń funkcji poznawczych u osób z afazją, z zaburzoną zdolnością komunikacyjną. Zajmuje się interwencją ortofoniczną u dzieci i dorosłych z zaburzoną zdolnością komunikacyjną. Bada rozwój funkcji kognitywnych u osób z afazją. W terapii afazji wykorzystuje programy komputerowe. Jest orędowniczką interdyscyplinarnej współpracy specjalistów zajmujących się afazją (psychologa, ergoterapeuty, neurologa itp.).

RENATA TOMASZUK-WIECZOREK, neurologopeda, wykształcenie zdobywała na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach oraz na Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Logopedyczną drogę zawodową rozpoczęła od pracy w Ośrodku Rehabilitacyjno-Opiekuńczym w Mysłowicach. Obecnie pracuje w Powiatowym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Rydułtowach i Wodzisławiu Śląskim z siedzibą w Wodzisławiu Śląskim oraz w Centrum Intensywnej Rehabilitacji i Terapii Dzieci i Młodzieży „SZANSA” s.c. w Rybniku. Po ukończeniu Instruktorskiego Kursu Masażu Shantala zaczęła intensywnie wprowadzać masaż (oraz pokrewne techniki) do stosowanej terapii logopedycznej. W 2012 roku została członkiem Polskiego Związku Głuchych.

IRENA URBAN, dr nauk medycznych, otolaryngolog, specjalista audiolog i foniatra. Absolwentka Śląskiej Akademii Medycznej (obecnie Śląski Uniwersytet Medyczny), Wydziału Lekarskiego w Katowicach. Specjalizację II stopnia z zakresu audiologii i foniatrii realizowała w Instytucie Fizjologii i Patologii Słuchu w Warszawie oraz Oddziale Klinicznym Laryngologii Śląskiej Akademii Medycznej w Zabrze. Zatrudniona była także w Klinice Laryngologii w Katowicach. Od 2007 roku pracuje w Centrum Słuchu i Mowy Sp. z o.o., jest kierownikiem filii w Katowicach. Należy do Polskiego Towarzystwa Otolaryngologów, Chirurgów Głowy i Szyi oraz Polskiego Towarzystwa Audiologiczno-Foniatrycznego.

KATARZYNA WALAS, mgr fizjoterapii, absolwentka Wydziału Fizjoterapii Uniwersytecu Medycznego w Łodzi. Pracuje w Samodzielnym Szpitalu Wojewódzkim im. Mikołaja Kopernika w Piotrkowie Trybunalskim, w gabinecie fizjoterapii ambulatoryjnej, ściśle współpracującym z oddziałem chirurgii, ortopedii, neurologii i rehabilitacji neurologicznej. W swojej pracy zajmuje się usprawnianiem pacjentów ze schorzeniami neurologicznymi oraz schorzeniami będącymi wynikiem urazów i chorób przewlekłych. Badawczo interesuje się wykorzystaniem chust do noszenia dzieci w profilaktyce dysplazji stawów biodrowych. Hobbystycznie wykonuje zabiegi fizykalne w leczeniu ran u zwierząt.

ANNA WALAWSKA-HRYCEK, lekarz w trakcie specjalizacji w dziedzinie neurologii. Absolwentka Wydziału Lekarskiego Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach.

AGNIESZKA WĄTOREK, dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa, w latach 2011–2013 pracownik naukowo-dydaktyczny (asystent) w Instytucie Pedagogiki Specjalnej na Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, od 1999 roku nauczyciel-logopeda w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym nr 2 w Krakowie. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się na problemach kompetencji językowej uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną.

JUSTYNA WOJCIECHOWSKA, absolwentka studiów magisterskich na kierunku logopedia z audiologią, a obecnie doktorantka w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

TOMASZ WOŹNIAK, prof. UMCS dr hab., kierownik Zakładu Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Logopedycznego z siedzibą w Lublinie w latach 2006–2014. Redaktor międzynarodowego czasopisma „Logopedia” (w bazie *ERIH*) w latach 2006–2014. Wybitny i ceniony specjalista od wielu lat związany z Komisją Rozwoju i Zaburzeń Mowy Komitetu Językoznawstwa PAN. Autor kilkudziesięciu publikacji o zasięgu krajowym oraz międzynarodowym poświęconych zjawiskom normatywnym oraz zaburzeniom mowy, m.in. badaniom nt. swoistości narracji schizofrenicznej dzieci i dorosłych (*Zaburzenia języka w schizofrenii*, 2000; *Narracja w schizofrenii*, 2005), klinicznym i logopedycznym problemom niepełności mowy.

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, docent w Instytucie Pedagogiki Specjalnej Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Pałackiego w Ołomuńcu, pedagog specjalny – specjalizacja w zakresie logopedii, pedagogiki specjalnej osób z zaburzeniami słuchu i osób z obniżoną normą intelektualną, kierownik Działu Logopedii i Studiów Procesu Komunikacji. Aktywny członek Educational Committee for Speech Language Pathology International Association of Logopedics and Phoniatrics (IALP) oraz czeskich logopedycznych i naukowych stowarzyszeń specjalistycznych. Jej zainteresowania naukowo-badawcze ukierunkowane są na diagnostykę w zakresie zaburzenia zdolności komunikacyjnych. Wykorzystuje nowoczesne techniki doświadczalne w diagnostyce i terapii patologii mowy, głosu i słuchu, m.in. we wczesnej opiece surdologopedycznej. Zajmuje się też problematyką nauczania i uczenia się osób z szerokiego spektrum zaburzeń autystycznych i syndromicznych. Uczestniczy w działaniach grantowych (także jako opiniodawca), naukowych oraz wydawniczych (w kolegiach redakcyjnych i komitetach konferencji krajowych i zagranicznych).

ANNA ŻYWOT, dr nauk humanistycznych, logopeda, oligofrenopedagog. Prowadzi diagnozę i terapię logopedyczną dzieci z głębokimi zaburzeniami mowy i języka. Jest autorką i współautorką pomocy logopedycznych z serii „Powtarzam. Rozumiem. Nazywam” oraz artykułów w czasopiśmie naukowych. Jej zainteresowania zawodowe dotyczą szczególnie specyfiki funkcjonowania językowego dzieci z niedokształceniem mowy o typie afazji oraz z SLI.

Streszczenia

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, ALENA ŘÍHOVÁ

Analiza możliwości diagnostyki i działania prakcji oromotorycznej u klientów z zaburzeniem spektrum autystycznego

STRESZCZENIE: Artykuł poświęcony jest możliwościom diagnostyki i działania prakcji oromotorycznej u osób z zaburzeniami spektrum autystycznego. W badaniach ten zakres jest często pomijany. Głównym celem prowadzonych przez autorki badań jest analiza zdolności oromotorycznej dziecka ze spektrum autyzmu za pośrednictwem aktywności zadaniowych programu softwarowego FONO 2 (rozdział *Rozgrzewka*). Wyniki uzyskane na podstawie analizy obserwacji longitudinalnych zostały przedstawione w formie tabel i grafów. Z analizy zdolności oromotorycznych wynika, że dzięki systematycznej terapii logopedycznej nakierowanej na rozwój ruchliwości można osiągnąć pozytywne wyniki. Autorki przypuszczają, że zdolność imitowania umiejętności oromotorycznych może interferować ze zdolnościami pojmowania elementów komunikacji niewerbalnej, a następnie wpływać na korelację z ewentualnymi pragmatycznymi zdolnościami komunikacji u dzieci z zaburzeniami spektrum autystycznego. Autorki ustaliły wzajemną korelację między prakcją oralną i gnozą oralną oraz prakcją motoryczną, percepcją wizualną (ze szczególnym naciskiem na ruchy oczu) u dzieci z upośledzeniem słuchu. Badania prowadzono w ramach projektu IGA (IGA 2014/2015 PdF – Wydział Pedagogiczny 2014_016) oraz projektu GAČR (realizowanego przez Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Palackiego w Olomuńcu).

SŁOWA KLUCZOWE: zaburzenia spektrum autystycznego, prakcja oromotoryczna, terapia logopedyczna

MIECZYŚLAW CHĘCIEK

Niektóre aspekty realizacji jednostek mowy w jąkaniiu w świetle badań własnych

STRESZCZENIE: Autor próbuje odpowiedzieć na pytania dotyczące różnic pomiędzy realizacją jednostek mowy (głoska, sylaba otwarta i zamknięta, wyraz, fraza i zdanie) oraz zaburzonymi symptomami pozajęzykowymi (np. szybkie tempo mówienia, patologiczny, społeczny lęk przed mówieniem, współruchy neuromięśniowe) a wiekiem jąkających się osób. Omawia kwestie znaczenia różnic ilościowych i jakościowych wynikających z oceny tych zakłóceń w płynnym mówieniu w trzech grupach wiekowych, na

bazie językoznawstwa kognitywnego, w tym teorii prototypów i prototypowej organizacji kategorii. Opisuje wybiórczo wyniki badań 250 osób jękających się z trzech grup wiekowych: 7–11 lat, 12–16 lat oraz 17 lat i więcej. Frekwencja zaburzonej płynności mówienia analizowanych jednostek mowy w prezentowanych grupach wiekowych okazała się bardzo podobna. Najwięcej symptomów blokowania odnotowano w nagłosie wyrazów we wszystkich grupach wiekowych. Wśród tych głosek główne miejsce zajmują spółgłoski zwarto-wybuchowe oraz samogłoski. Znaczące różnice zaobserwowano u badanych w zakresie oceny społecznego lęku przed mówieniem (tzw. logofobii), szczególnie dotyczy to grup najmłodszej i najstarszej. Szczegółowa analiza różnic logofobii występującej u badanych w poszczególnych grupach nie została jednak przedstawiona w artykule (ze względu na jego ramy).

SŁOWA KLUCZOWE: jękanie, niepłynność mowy, diagnoza i terapia logopedyczna

KATEŘINA VITÁSKOVÁ, LUCIE ŠEBKOVÁ, TEREZA KEPRDOVÁ

Problematyka zaburzeń mowy i ich prewencja u tłumaczy z punktu widzenia logopedy – preliminarne badania

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest analiza badań (ocenianych za pomocą kryteriów obiektywnych i subiektywnych) ukierowanych na identyfikację zaburzeń mowy wśród studentów kierunku studiów tłumaczeniowych. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wśród przyszłych tłumaczy występują obiektywne trudności w używaniu głosu, które w niektórych przypadkach mają charakter chroniczny. Subiektywnie większość studentów ocenia swoje walory głosowe jako przeciętne, na co w dużym stopniu wpływają czynniki psychosomatyczne. Analiza dokonanych podczas badań nagrań wideo ujawniła, w niektórych przypadkach, niezgodność subiektywnej oceny własnych walorów głosowych ze stanem obiektywnym oraz wyobrażeniem o profesjonalizmie głosowym tłumacza. Uzyskane wyniki posłużyły do określenia kolejnych celów edukacyjnych w zakresie profesjonalnego, zawodowego przygotowania tłumaczy.

SŁOWA KLUCZOWE: głos, zaburzenia głosu, logopeda, tłumacz

GRAŻYNA GUNIA

Zadania logopedy wobec edukacji inkluzyjnej

STRESZCZENIE: Autorka prezentuje wielowymiarowość problemów edukacji inkluzyjnej osób z zaburzeniami słuchu. Skupia się przede wszystkim na następujących zagadnieniach: regulacjach prawnych, zasadach edukacji inkluzyjnej oraz ich zastosowaniu w pracy logopedy, organizacji edukacji uczniów niesłyszących oraz słabosłyszących, a także na perspektywie rozwoju surdologopedii w kontekście zmian w obrębie pedagogiki inkluzyjnej.

SŁOWA KLUCZOWE: inkluzja, integracja, surdologopedia, uczeń niesłyszący

TOMASZ WOŹNIAK

Teorie pochodzenia jękania oparte na dowodach

STRESZCZENIE: Autor omawia teorie pochodzenia i mechanizm powstawania jękania przy odwołaniu do weryfikowalnych metod opartych na neuroobrazowaniu lub badaniach neurofizjologicznych i audiologicznych. Zaprezentowane teorie interpretowane są w odniesieniu do modelu powstawania

wypowiedzi płynnej, opartego na wiedzy z zakresu neuropsychologii i audiofonologii. Wnioski wynikające z zaprezentowanych teorii odniesione zostają do praktyki logopedycznej.

SŁOWA KLUCZOWE: jąkanie, nie płynność mowy, diagnoza i terapia logopedyczna

JOLANTA PANASIUK

Zespół psychoorganiczny w diagnozie i terapii logopedycznej

STRESZCZENIE: Artykuł dotyczy zespołu psychoorganicznego, będącego stanem, w którym wskutek organicznego uszkodzenia struktur mózgowych dochodzi do zaburzeń zachowania ujawniających się w sferze społeczno-emocjonalnej, poznawczej i językowej. Objawy zespołu psychoorganicznego mają różne typy neuropatogenezy: mogą być wywołane przez efekt toksyczny, choroby zakaźne, choroby naczyniowe oraz mogą stanowić następstwo czynników urazowych. Istniejące opisy zaburzeń mowy wynikających z analizy uszkodzenia różnych obszarów mózgu zwykle koncentrują się przede wszystkim na dysfunkcjach procesu komunikacji, czyli programowania werbalnych wypowiedzi. W przypadku zespołu psychoorganicznego zaburzenia interakcji nie wynikają z trudności ściśle językowych, ale są spowodowane zaburzeniami sterującymi funkcją słowa. Zespół psychoorganiczny występuje zwykle u osób dorosłych, natomiast uszkodzenia mózgu w wieku rozwojowym prowadzą najczęściej do niedorozwoju umysłowego. W literaturze psychiatrycznej wyróżnia się trzy postacie zespołu psychoorganicznego: u dorosłych – 1) charakteropatyczny i 2) otepienny, a u dzieci – 3) oligofreniczny. W klasyfikacjach logopedycznych zespół psychoorganiczny nie był dotychczas ujmowany jako osobna jednostka patologii mowy, wciąż jednak brakuje procedur diagnozy i terapii zaburzeń interakcji w przypadku pozostałych form otepienia oraz zaburzeń charakteropatycznych związanych z zespołem organicznym o lokalizacji czolowej

SŁOWA KLUCZOWE: zespół psychoorganiczny, charakteropatia, otepienie, upośledzenie umysłowe, zaburzenia interakcji, diagnoza logopedyczna, terapia logopedyczna

IRENA URBAN, PIOTR H. SKARŻYŃSKI

Zastosowanie nowych technik w diagnostyce, terapii i rehabilitacji osób z wadą słuchu

STRESZCZENIE: W artykule przeglądowo omówiono metody obiektywnej diagnostyki słuchu. Przedstawiono także możliwości leczenia niedosłuchów oraz częściowej głuchoty (Partial Deafness Treatment) przy zastosowaniu implantów słuchowych. Jako efekt leczenia chirurgicznego wyniki zachowania słuchu u pacjentów poddanych terapii częściowej głuchoty (PDT) pozwalają na efektywne wykorzystanie komponenty akustycznej. Wyniki rozumienia dochodzą do 100% w ciszy i około 68% w szumie na poziomie 65 dB SPL. W artykule zarysowany został sposób kooperacyjnej opieki i rehabilitacji pacjentów z implantem ślimakowym (wielospecjalistyczna opieka, terapia audytywno-werbalna, telerehabilitacja). Elementem zwiększającym efektywność terapii jest sieć ośrodków połączonych w krajową sieć teleaudiologii. Pozwala to pacjentom na opiekę blisko miejsca zamieszkania, a co ważniejsze – gwarantuje mniejsze zmęczenie (szczególnie ważne u dzieci) podczas zajęć rehabilitacyjnych. Autorzy zwracają uwagę na ogromny postęp technologiczny, który – przy odpowiedniej technice chirurgicznej – pozwala osobom poddanych terapii odpowiednio wcześniej (w głuchocie prelingwalnej) uczęszczać do szkół ogólnych, bez konieczności korzystania ze szkół specjalnych. Wielu użytkowników implantów ślimakowych dzięki terapii przy ich użyciu kończy uczelnie wyższe.

SŁOWA KLUCZOWE: utrata słuchu, częściowa głuchota, implant ślimakowy, diagnostyka słuchu, telerehabilitacja

ANNA WALAWSKA-HRYCEK, EWA KRZYSTANEK

Anatomia funkcjonalna ośrodkowego układu nerwowego, cz.1

STRESZCZENIE: Artykuł poświęcony jest – najmniej poznanemu układowi ustroju – ośrodkowemu układowi nerwowemu (OUN). Jego prawidłowe funkcjonowanie wymaga właściwego zaopatrzenia w krew. Rozwój OUN w życiu płodowym zaczyna się bardzo wcześnie. W trzecim tygodniu z ektodermy tworzy się cewa i grzebień nerwowy. Z tych struktur rozwinię się mózg, rdzeń kręgowy i nerwy obwodowe. Fizjology wyróżniają trzy poziomy funkcjonalne OUN: rdzeniowy, niższy i wyższy poziom mózgowy. Pierwszy, najstarszy filogenetycznie, to rdzeń kręgowy. Dzięki reakcjom automatycznym, odruchowym umożliwia natychmiastowe dostosowanie się do bodźca. Niższy poziom mózgowy to głównie ośrodki podkorowe: przede wszystkim wzgórze i podwzgórze. Ich rola polega na zapewnieniu homeostazy ustroju. Najwyższy poziom funkcjonalny to kora mózgu. Odpowiada ona za integrację wszystkich rodzajów bodźców, uczenie się oraz planowanie ruchu dowolnego. Właściwą koordynację ruchową i poczucie równowagi zapewnia mózdzek. Pień mózgu jest strukturą, gdzie m.in. są położone ośrodki naczynioruchowy, oddechowy i jądra nerwów czaszkowych. Zawiera on twór siatkowaty, który moduluje czucie bólu oraz jest niezbędny do utrzymania prawidłowego stanu świadomości.

SŁOWA KLUCZOWE: anatomia funkcjonalna ośrodkowego układu nerwowego, rdzeń kręgowy, pień mózgu, mózdzek, nerwy czaszkowe

MIECZYŚLAW CHĘCIEK, ELŻBIETA BIJAK

Fragmentaryczne wyniki badań nad motywacją do terapii jąkania uczniów szkoły średniej

STRESZCZENIE: W artykule na temat motywacji do terapii jąkania uczniów w wieku szkoły średniej autorzy przedstawiają wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w 2014 roku wśród 40 osób jąkających się płci męskiej (M) i 12 osób płci żeńskiej (K) w trzech grupach wiekowych: a) 15–17 lat, b) 18–19 lat, c) 20 lat i więcej. 52 osobom jąkającym się zadano w ankiecie dwanaście pytań oceniających m.in. poziom motywacji do podjęcia terapii własnej niepełności mówienia: przed podjęciem nauki w szkole średniej, w trakcie nauki w szkole średniej i pod koniec nauki w szkole średniej. Skalę poziomu motywacji ustalono na: bardzo dużą, dużą, średnią, nieznaczną i żadną. Jedno z pytań dotyczyło podania powodów podjęcia terapii jąkania w poszczególnych okresach. Wśród powodów znalazły się m.in.: sugestie matki, ojca, dziadków, nauczycieli, wpływ Internetu czy też ich brak. Ankietowani podawali powody od najważniejszego (1) do najmniej ważnego (6, 7, 8, 9, 0). Wymieniali też własne / osobiste powody podjęcia decyzji dotyczącej rozpoczęcia terapii jąkania. Dotyczyły one m.in. braku postępów we wcześniejszych próbach terapii i bardzo niskiej samooceny związanej z trudnościami w komunikowaniu się z innymi. W ankiecie uzyskano także odpowiedzi na pytania dotyczące czynników, które wpłynęły na dokonanie zdecydowanego wyboru odpowiednich metod terapii. W artykule zaprezentowano zatem szerokie spektrum motywacji – czy jej braku – do podejmowania terapii związanej z korygowaniem zaburzeń komunikacji językowej pod postacią jąkania się. W końcowej części artykułu sformułowano kilka wniosków wypływających z badań, a mianowicie: największy wpływ na podjęcie decyzji o rozpoczęciu terapii jąkania ma matka, a pod koniec szkoły średniej Internet, natomiast na brak decyzji o podejmowaniu terapii najczęściej wpływa zbyt małe zaangażowanie rodziny oraz niedane wcześniejsze próby terapii.

SŁOWA KLUCZOWE: jąkanie, motywacja, motywacja w terapii jąkania, przyczyny podejmowania decyzji o rozpoczęciu terapii mowy

AGNIESZKA MYSZKA

Pięć szeregów głosek dentalizowanych? O półpalatalnych głoskach szumiących i ciszących

STRESZCZENIE: Językoznawcy i logopedzi od dłuższego już czasu zwracają uwagę na niepokojące zjawisko, jakim jest szerzenie się nietypowej, lekko zmiękczonej wymowy głosek szeregu szumiącego oraz lekko stwardniałej (półmiękkiej) wymowy głosek szeregu ciszącego. Artykuł ma na celu głównie diagnostykę zjawiska: opis wymowy (przede wszystkim) młodych ludzi, ocenę skali zjawiska, analizę warunków fonetycznych i sytuacyjnych sprzyjających takiej wymowie oraz refleksję na temat przyczyn szerzenia się półmiękkich artykulacji. Analizie zostały poddane przyczyny zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrznyjęzykowe. Dwa inne procesy badawcze: prognozyka i anagnostyka, zostały zaledwie zaszygnalizowane. Ważne pytanie, czy korygować wymowę półpalatalną, nie generuje jednoznacznej odpowiedzi, zwłaszcza że taka wymowa nie zakłóca komunikacji i na ogół nie jest nawet zauważana przez mówiących.

SŁOWA KLUCZOWE: głoski dentalizowane, palatalność, półpalatalność, norma ortofoniczna

ANNA ŻYWOT

Charakterystyczne cechy języka dzieci z niedoksztacaniem mowy o typie afazji. Próba opisu

STRESZCZENIE: Autorka prezentuje językoznawczą analizę wypowiedzi dzieci z diagnozą kliniczną niedoksztacenia mowy o typie afazji. Podejmuje próbę opisu procesu separacji i opisu typowych zjawisk we wszystkich podsystemach języka. Podstawę prezentowanego modelu badań stanowi językoznawczy opis afazji dorosłej według Marii Zarębiny. Badania wykazały, że każde z analizowanych dzieci ujawniało nieprawidłowości charakterystyczne dla afazji złożonej (według nazewnictwa Marii Zarębiny).

SŁOWA KLUCZOWE: dysfazja rozwojowa, afazja, specyficzne zaburzenia językowe, SLI, rozwojowe zaburzenia językowe, opóźnienie mowy

AGNIESZKA WĄTOREK

Problemy metodologiczne badań nad kompetencją językową dzieci z niepełnosprawnością intelektualną

STRESZCZENIE: Autorka skupia się na zagadnieniach metodologicznych zorientowanych na badania nad kompetencją językową dzieci ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością intelektualną. Prezentuje je w perspektywie konkretnych rozwiązań, z którymi warto się zapoznać, ponieważ ich naukowa użyteczność została przez nią dowiedziona w trakcie jej kilkuletniej autorskiej działalności badawczej z ośmio- i dziesięcioletnimi uczniami z lekką niepełnosprawnością intelektualną, uczęszczającymi do szkół specjalnych i integracyjnych. Autorka odtwarza możliwy tok procesu badawczego, widzianego z perspektywy empirycznych badaczy, którzy są w pełni świadomi trudności piętujących się przed nimi, związanych z doбором przypadków do grup eksperymentalnych, doбором grup kontrolnych,

dostosowaniem narzędzi badawczych i metod, planowaniem sesji diagnostycznych oraz analizą uzyskanych danych empirycznych.

Autorka podkreśla, iż obecny stan wiedzy dotyczącej nabywania mowy przez dzieci z niepełnosprawnością intelektualną jest niewystarczający, co wynika z braku zweryfikowanych modeli metodologicznych. Podaje przykład własnej działalności badawczej dotyczącej biernego i czynnego słownictwa u dzieci o różnym pochodzeniu społeczno-rodzinnym, jednocześnie udowadniając, że stałe podważanie istotności czynnika środowiskowego w badaniach porównawczych nad kompetencjami językowymi dzieci z lekką niepełnosprawnością intelektualną prowadzi do wyolbrzymienia różnic między przypadkami ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością umysłową a tymi, które mieszczą się w ramach przyjętej normy klinicznej, choć w pewnych warunkach kryterium diagnostyczne ustępuje różnym kryteriom środowiskowym.

Autorka zaznacza, że – pomimo trudności płynących z badań nad mową dzieci z niepełnosprawnością intelektualną – badania powinny być planowane i realizowane z należytą dbałością o metodologiczną przejrzystość, ponieważ istotą działalności naukowej jest ustalenie prawdy (jakkolwiek trudna by była ona do przyjęcia), przy użyciu stale rozwijających się metod, narzędzi, technik i procedur użytkowania materiału badawczego.

SŁOWA KLUCZOWE: niepełnosprawność intelektualna, kompetencja językowa, metodologia

ELŻBIETA RADKOWSKA

Wczesna opieka logopedyczna nad dzieckiem z rozszczepem wargi i podniebienia Standard postępowania logopedycznego przyjęty w Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie

STRESZCZENIE: Dziecko urodzone z rozszczepem wargi i podniebienia wymaga wielospecjalistycznej opieki już od pierwszych godzin życia. Do działań tych powinna należeć również stymulacja logopedyczna. Początkowo praca logopedy w przypadku tej wady odbiega od standardu postępowania terapeutycznego, ponieważ ma on kontakt z bardzo małym pacjentem, u którego występują trudności z przyjmowaniem pokarmu, nierzadko zaburzenia polykania i oddychania. W artykule przedstawiono propozycję opieki logopedycznej nad dzieckiem z rozszczepem wargi i/lub podniebienia stosowanej w Instytucie Matki i Dziecka w Warszawie.

SŁOWA KLUCZOWE: rozszczep wargi i podniebienia, karmienie, leczenie chirurgiczne, postępowanie logopedyczne, nosowanie otwarte

ANITA LORENC, AGNIESZKA PTASZKOWSKA

Programowanie języka dziecka z uszkodzeniem słuchu z zastosowaniem metody audytywno-werbalnej. Studium przypadku

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest zaprezentowanie problemów diagnozy i możliwości programowania języka dziecka z głębokim uszkodzeniem słuchu z zastosowaniem metody audytywno-werbalnej. Postępowanie terapeutyczne odwołuje się do prawidłowego rozwoju mowy dziecka.

SŁOWA KLUCZOWE: diagnoza surdologopedyczna, rozwój języka, dzieci z uszkodzeniami słuchu, metoda audytywno-werbalna

SYLWIA FILIPCZAK, JOLANTA PANASIUK

Dynamika ustępowania zaburzeń afatycznych a społeczne i poznawcze funkcjonowanie pacjenta

STRESZCZENIE: Autorki opisują proces zdrowienia z afazji pacjentki po operacji neurochirurgicznej. Przeprowadzona operacja obejmowała usunięcie krwiaka, powstałego w wyniku urazu czaszkowo-mózdkowego, z lewej okolicy czołowo-skroniowo-ciemieniowej mózgu. U pacjentki zdiagnozowano globalną afazję w pierwszym etapie zdrowienia, zaraz po tym, jak etap kliniczny został ustabilizowany. Podczas trwającego dwa lata okresu rehabilitacji wystąpiły pewne etapy zaburzeń afatycznych. Symptomy głębokiej afazji receptywnej i ekspresywnej ze znacznymi trudnościami w rozumieniu oraz artykułowaniu werbalnych komunikatów wyewoluowały do afazji akustyczno-gnostycznej z trudnościami rozpoznawania komunikatów dźwiękowych. Krótco po tym najpierw ustąpiły zaburzenia świadomości fonemicznej, a następnie afazja akustyczno-mnesticzna z deficytami w pamięci audytywno-werbalnej. Ostatecznie zaburzenia językowe przekształciły się w afazję semantyczną, obejmującą zaburzenia syntezy symultatywnej, która wywołała trudności z rozumieniem, czytaniem i pisaniem komunikatów o skomplikowanej strukturze gramatycznej i logicznej. Wraz z przekroczeniem afatycznych problemów i ewolucją mechanizmów zaburzeń językowych poziom funkcjonowania w społeczeństwie pacjentki oraz jej sfera poznawcza uległy zmianom. W trakcie trwania terapii, aktywującej i stymulującej mechanizmy neuroplastyczności i neurokompensacji, pacjentka nabyła również szczególną wrażliwość estetyczną, której konsekwencją było ujawnienie się talentu oraz bogata twórczość artystyczna. Terapia logopedyczna zainspirowała pacjentkę do podjęcia literackich form ekspresji. Kobieta przezwyciężyła swoje ograniczenia w czytaniu i pisaniu w celu ukończenia własnej książki. Obecnie pacjentka wiezie udane życie, realizując się w jego licznych aspektach: rodzinnym, towarzyskim oraz zawodowym.

SŁOWA KLUCZOWE: uszkodzenie mózgu, afazja, neuroplastyczność, neurokompensacja, logopedia

JOANNA BŁAŻEJEWSKA

Propozycja oddziaływania neurologopedycznego w przypadku chorego na SLA/MND

STRESZCZENIE: Autorka przedstawia w skrócie problematykę stwardnienia bocznego zanikowego (SLA) oraz miejsca neurologopedy w wielospecjalistycznej rehabilitacji pacjenta z SLA. Stwardnienie boczne zanikowe jako choroba zwyrodnieniowa nakłada na neurologopedów szczególne zadanie. Celem głównym jest utrzymanie pacjenta jak najdłużej na danym poziomie funkcji komunikacyjnych oraz prymarnych, na jakim aktualnie się znajduje. W artykule zamieszczona została propozycja oddziaływania neurologopedycznego w pracy z pacjentami z SLA.

SŁOWA KLUCZOWE: podejście terapeutyczne w rehabilitacji pacjentów z SLA; diagnozowanie (diagnoza); zaburzenia związane z mową i zdolnościami komunikacyjnymi chorych na SLA; terapia mowy i języka osób cierpiących na SLA; dyszartria; dysfagia

JUSTYNA WOJCIECHOWSKA

Ocena rozumienia tekstu w praktyce logopedycznej

STRESZCZENIE: Namysły nad zagadnieniami związanymi z rozumieniem tekstu bywały podejmowane w obrębie filozofii, psychologii i językoznawstwa. Każda z tych dyscyplin posiada swój własny zestaw

narzędzi konceptualnych, a także metody analizy tekstów oraz propozycje ocenienia ich rozumienia. Dotychczas w logopedii inne zagadnienia związane z rozumieniem tekstu nie zostały poruszone, natomiast metoda testowania tej kompetencji – nierozwinięta. Artykuł zawiera opis pierwszej logopedycznej propozycji oceniania rozumienia tekstu oraz praktycznych korzyści płynących z jej stosowania wśród ludzi z zaburzeniami mowy.

SŁOWA KLUCZOWE: badania nad rozumieniem tekstu, prognoza, rozumienie, tekst

KAMILA DĘBIŃSKA-GUSTAW

Zaburzenia rozwoju mowy a trudności w czytaniu i pisaniu Analiza przypadku osoby z alalią

STRESZCZENIE: Autorka omawia relację zaburzeń mowy o podłożu neurologicznym z trudnościami w czytaniu i pisaniu. Z językoznawczego punktu widzenia czytanie i pisanie są formami językowego porozumiewania się. U podstaw trudności w opanowaniu tych umiejętności mogą leżeć m.in. zaburzenia mowy, w tym zaburzenia o neurologicznym podłożu. Trudności w czytaniu i pisaniu mogą współwystępować bądź być wynikiem zaburzeń rozwoju mowy, w tym alalii. W zakresie operacji językowych objawy choroby mogą utrzymywać się przez długi czas. Autorka prezentuje koncepcję i przyczyny trudności w czytaniu i pisaniu, które są związane z zaburzeniami mowy. Na podstawie analizy przypadku szesnastoletniej dziewczynki z alalią pokazano trudności w opanowaniu umiejętności czytania i pisanie, będące wynikiem zaburzeń w rozwoju mowy. Wyniki badania miały także przynieść odpowiedź na pytanie, czy objawy alalii mogą utrzymywać się i być widoczne w wieku nastoletnim.

SŁOWA KLUCZOWE: alalia, czytanie, pisanie, trudności w czytaniu i pisaniu, zaburzenia mowy o podłożu neurologicznym

RENATA TOMASZUK-WIECZOREK, DAWID LARYSZ

Zaburzenia dyskursu w schizofrenii na podstawie badań własnych metodą indywidualnych przypadków

STRESZCZENIE: Artykuł jest kontynuacją rozważań teoretycznych dotyczących zaburzeń dyskursu w schizofrenii. Część teoretyczna została zaprezentowana w tomie drugim „Logopedii Silesiany”. Trudność w pracy z osobami chorymi na schizofrenię polega na częstych nawrotach chorobowych. Rokowania w przypadku takich pacjentów są różne. U większości zachodzi konieczność stosowania długotrwałej terapii podtrzymującej. Autorzy prezentują ogólne wytyczne, które potwierdzają, że nadanie życiu codziennemu sformalizowanych ram skutkuje pozytywnie w dalszym życiu pacjenta. Im dzień jest lepiej zorganizowany, tym symptomy chorobowe są mniej zauważalne oraz występuje mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia destrukcyjnych zachowań. Studium przypadku objęto pięciu mężczyzn cierpiących na schizofrenię, przebywających w Szpitalu dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Rybniku. Badanie zostało oparte na *Krótkiej Skali Oceny Schizofazji* T. Woźniaka i A. Czernikiewicza. Na podstawie przeprowadzonych analiz wskazano najczęstsze zaburzenia struktury tekstu, które powinny być uwzględniane w procesie diagnostycznym i rekonstruowane w przebiegu terapii neurologopedycznej.

SŁOWA KLUCZOWA: schizofrenia, schizofazja, zaburzenia dyskursu, terapia logopedyczna, komunikacja

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA, KATARZYNA WALAS

Zastosowanie terapii metodą PNF w pracy neurologopedą i fizjoterapeutą – studium przypadku pacjentki z przebytym krwotokiem podpańczynówkowym

STRESZCZENIE: W artykule przedstawiono specyfikę pracy logopedy i fizjoterapeuty z pacjentem neurologicznym. Autorki omówiły diagnozę i terapię mowy oraz efekty fizjoterapii w pracy z pacjentem z incydentem krwotoku podpańczynówkowego. W terapii stosowano metodę PNF. Wskazania, dla których winno korzystać się z Proprioceptywnego Nerwowo-Mięśniowego Torowania, są schorzenia z zakresu neurologii i ortopedii. W artykule przedstawiono najważniejsze zagadnienia terapii i jej skutki.

SŁOWA KLUCZOWE: krwawienie podpańczynówkowe, tętniak, PNF, afazja, poprawa operacyjna

AGNIESZKA ROŻEK, DAWID LARYSZ

Lateralizacja funkcji językowych u pacjentów z pierwotnymi nowotworami OUN Lokalizacja pierwotnie rozproszona, transfer międzypółkulowy czy różnice interpersonalne

STRESZCZENIE: Lokowanie funkcjonalnych obszarów kory mózgowej uwikłanych w procesy mowy pozostaje tematem wciąż wywołującym liczne kontrowersje. Jak zostało udowodnione, mechanizmy plastyczności mózgu pozwalają na przetransferowanie funkcji między obszarami ułożonymi w tej samej półkuli, jak również dzięki systemowi włókien spoidłowych – do półkuli przeciwnej. Pierwotnie rozdystrybuowane umiejscowienia obszarów funkcjonalnych mogą istnieć jednocześnie w obu półkulach. Celem tego studium jest analiza problemów mowy występująca u pacjentów, u których podjęto leczenie pierwotnych guzów OUN, oraz próba powiązania symptomów z uszkodzonym obszarem. Zaprezentowany artykuł opiera swoją ocenę na Montrealskiej Skali Ocen Funkcji Poznawczych (The Montreal Cognitive Assessment, MoCA), polskiej wersji Baterii Testów do Badania Funkcji Językowych i Komunikacyjnych Prawej Półkuli Mózgu (The Right Hemisphere Language Battery, RHLB-PL) oraz metodzie diagnostyki neurologopedycznej. Autorzy przedstawiają wstępne rezultaty, opierając je na badaniach przeprowadzonych na grupie dwudziestu pacjentów z pierwotnymi guzami mózgu.

SŁOWA KLUCZOWE: RHLB-PL, guz mózgu, funkcje językowe, mózg

MONIKA KNYCHALSKA-ZBIERAŃSKA

Sposób postrzegania osób z wadą wymowy przez społeczeństwo – badania własne

STRESZCZENIE: W artykule został przedstawiony obraz osób z wadą wymowy w percepcji społeczeństwa. Jak bowiem wskazują liczne obserwacje i badania, sposób postrzegania dzieci borykających się z trudnościami mowy koreluje z ich zaniżonym poczuciem własnej wartości. Następstwem tego są liczne niepowodzenia szkolne, trudności w adaptacji, nawiązywaniu relacji, wytwarzaniu więzi emocjonalnych i umiejętności społecznych. Rozwój mowy wpływa na rozwój myślenia, a co za tym idzie – łączy się z postępowaniem kariery szkolnej i zawodowej. Trudności w komunikowaniu się niejednokrotnie zamykają dzieciom – a później dorosłym – drzwi do „lepszego świata”. Przeprowadzone badania miały

na celu sprawdzenie, w jaki sposób pacjenci logopedów są postrzegani przez innych. Spojrzenie na problem z tej perspektywy pozwoli na zindywidualizowanie terapii w taki sposób, by mali pacjenci pewniej wkraczali w etap nauki szkolnej.

SŁOWA KLUCZOWE: samoocena, stereotypy, wady wymowy, trudności szkolne, porównywania społeczne

BARBARA MIGUŁA

Afazja jako zaburzenie mowy po udarze mózgu – studium przypadku

STRESZCZENIE: W artykule zamieszczono opis afatycznych zaburzeń mowy w korelacji z obrazem klinicznym pacjenta po przebytych udarze mózgu. Autorka ujęła problem badawczy w kategoriach pragmatycznych, mających na celu stworzenie diagnozy ukierunkowanej na pacjenta i jego skuteczną rehabilitację. W celu postawienia diagnozy badanej pacjentki poddano ją serii prób klinicznych oraz ćwiczeń, których podstawę stanowiły metody oparte na wybranych elementach diagnostyki psychologicznej i neuropsychologicznej. Z chorą przeprowadzono także szczegółowy wywiad. Dokonano oceny funkcji nerwów czaszkowych i funkcji językowych. Ze względu na wiek pacjentki zbadano także stopień aktywności poznawczej. Przeprowadzone badania i obserwacje pozwoliły na zdiagnozowanie u chorej podarowych zaburzeń językowych o cechach afazji ruchowej z elementami afazji czuciowej. Terapia skierowana została głównie na usprawnianie zaburzonych funkcji nazywania i mowy spontanicznej. W tym celu opracowano zestaw różnorodnych ćwiczeń.

SŁOWA KLUCZOWE: mózg, udar, afazja, diagnoza, afatyczne zaburzenia mowy

MARTYNA POLCZYK

Terapia logopedyczna przez zabawę

STRESZCZENIE: Autorka prezentuje rodzaj zabawy, która może być skutecznie używana w trakcie terapii logopedycznej dzieci z odbiegającą od normy wymową [š, ž, č, ř]. Proces terapeutyczny pokazany jest poprzez grę. Taka forma powinna zachęcić dzieci do częstszego wykonywania ćwiczeń logopedycznych.

SŁOWA KLUCZOWE: logopedia, dziecko, rodzice, dyslalia, zabawa w logopedii

OLGA PRZYBYŁA, TOMASZ WOŹNIAK

Raport Projektu Network for Tuning Standards and Quality of Education programmes for Speech and Language Therapists in Europe (NetQues)

STRESZCZENIE: Raport projektu Network for Tuning Standards and Quality of Education programmes for Speech and Language Therapists in Europe (NetQues) zawiera wykaz standardów i opis kluczowych kompetencji wspólnych dla uniwersyteckich programów kształcenia logopedycznego w Europie.

SŁOWA KLUCZOWE: logopedia, standardy kształcenia, kompetencje kluczowe, dobre praktyki i etyka

Redaktor
Olga Nowak

Projekt okładki, strony tytułowej i stron działowych
Paulina Dubiel

Korektor
Lidia Szumigala

Łamanie
Beata Klyta

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 2300-5246
(wersja drukowana)
ISSN 2391-4297
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 120 + 50 egz. Ark. druk. 28,5
Ark. wyd. 37,0 Papier offset. kl. III, 90 g
Cena 44 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław